

Administratīvi teritoriālā reforma mainījusi robežas. Cēsu novadā, agrāk spetiņos novados, darbojas astoņas krājaizdevu sabiedrības. Likums paredz, ka tās veido noteiktam biedru lokam, kuru nosaka pēc teritoriālā, nodarbinātības vai interešu kopības principa.

Kas pēc novadu reformas mainījies kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību (KKS) darbībā, saruna ar Taurenas Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības valdes priekšsēdētāju **Antoņinu Paeglīti**, Cēsu Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības valdes priekšsēdētāju **Jāni Kīrsi** un Cēsu Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības valdes locekli, vienu no krājaizdevu sabiedrību veidošanas aizsācējiem Cēsu pusē **Māri Niklasu**.

M. Niklass: - Savulaik biju iesaistīts krājaizdevu sabiedrību likuma izstrādē. Toreiz ministrija uzstāja par teritoriālo principu. Taču tika arī panākts, ka KKS drīkst dibināt nozaru arodbiedrības. Cēsu rajonā tā tika dibināta kā Cēsu rajona patērētāju biedrības arodbiedrības KKS. Ja gribēja kļūt par biedru, vispirms bija jāiestājas arodbiedrībā. Situācija ar gadiem ir mainījusies.

J. Kīrsis: - Teritoriālais princips ierobežo un ir arī kā slogs. KKS mērķis ir aizdot naudu saviem biedriem. Jo kredītņēmējs mazāk pazīstams, jo lielāks risks aizdot. Jau pirms trim gadiem bija iecere vairākām KKS apvienoties. Ja pie mums kredītu neviens negaida, bet kaimiņiem nav naudas, ko piešķirt aizdevumam, viņu kredītkomiteja izskata kredīta pieprasījumu, bet mēs piešķiram. Cēsu KKS dibinātāji tam nepiekrita, jo viņiem svarīgi, lai visi ir pazīstami. Bija arī jautājums, vai paplašināsimies. Pilnsapulce nolēma, ka ne.

A. Paeglīte: - Sadarboties nav problēmu. Kad ir lielāki kredīta pieprasījumi, painterešjamies citās sabiedrībās, aizņemamies.

J. Kīrsis: - Domāju, Cēsu un Vecpiebalgas sabiedrības varētu apvienoties, vecpiebaldzējiem aktīvi ap 50 tūkstošiem eiro, mums ap 30, mēs piestutētos lielākajam. Gan Cēsu, gan Vecpiebalgas biedri bija skeptiski. Kā min Antoņina Paeglīte, sadarbība starp sabiedrībām notiek. Pamatuzdevums - sadarboties un to darīt biedru interesēs. Naudu kredītu izsniegšanai var aizņemties. Taču sabiedrības paliek sadrumstalotas. Runājām ar Zosēnu sabiedrību, it kā varētu viņiem pievienoties, bet, kā teica sabiedrības vadītājs, tad laupām Cēsu KKS iespēju attīstīties. Vēl arī diezgan svarīgi, ka krājaizdevu sabiedrība - tās ir divas darbavietas pagastā.

Daudz jautājumu, maz atbilžu. Pamazām vien teritoriālais princips zaudē dziļāko jēgu, naudu nevar apgrozīt. Pamatā kredītus ņem vietējie. Arī biedru bērni, kuri iekļā lauku īpašumus. KKS paplašina robežas, piemēram, Zosēnu sabiedrības statūtos ierakstīts, ka par biedriem var kļūt arī robežnovadu iedzīvotāji. Ja mums prasa lielāku summu, sadarbojamies ar Zosēniem. Sagatavoju dokumentus, un Zosēni pieņem lēmumu par kredītu.

Krājaizdevu sabiedrības - vietējās ekonomikas dzinulis

Mehānisms ir iedibināts, pagaidām bijis viens šāds darījums.

M. Niklass: - Kad izveidojās Amatas novads, teritorijā bija Nītaures KKS, tātad pēc teritoriālā principa varētu apkalpot visus novada iedzīvotājus. Nītaurē lēma, ka sabiedrība strādā tikai savā pagastā. Paplašināties, apvienoties - tas ir biedru lēmums.

- Kādas problēmas ir mazajiem finanšu kooperatīviem?

J. Kīrsis: - Cēsu krājaizdevu sabiedrība ir maza, bija vēl mazāka. Administratīvais slogs ir liels: grāmatvedība, atskaites Latvijas Bankai, Finanšu kapitāla tirgus komisijai. Stingro noteikumu dēļ neveidojas jaunas KKS.

A. Paeglīte: - Tomēr ir kaut daudz mazāk birokrātijas nekā tām sabiedrībām, kurām aktīvu ir vairāk par 400 tūkstošiem eiro. Tad nepieciešams zvērināts revidents. Tādu piesaistīt ir problēma.

J. Kīrsis: - Apvienojoties Taurenēi, Vecpiebalgai, Veselavai, jau būtu šie 400 tūkstoši eiro, taču nav motivācijas. Uzskatu, ja aktīvi ir līdz 400 tūkstošiem eiro, administratīvais slogs būtu jāņem, atskaites jāvienkāršo. Aizvien pārliecinošāk uzskatu, ka krājaizdevu sabiedrība vairāk ir sociāla uzņēmējdarbība. Latvijas Bankai ir stingra politika, tas ir pareizi, bet mazajām KKS tā traucē attīstīties. Nevienas bankas bankrots nebūs pielīdzināms kādas KKS bankrotam. Tas, ka kāda var bankrotēt, biznesā ir tikai normāls process. Kopējā Latvijas krājsabiedrību aktīvu summa ir 31,5 miljoni eiro, ja būtu kaut simts, tā būtu tikai neliela banka.

A. Paeglīte: - Noteikts, ka mantinieki pašam var pieiekties 60 gadus, agrāk bija pieci gadi. Ja nepieteicās, varēja norakstīt sabiedrībai. Summas nav lielas, mantiniekam jāmaksā notāram, bet paju nauda ir daži desmiti eiro. Vienas pajas vērtība ir 2,85 eiro.

- Krājaizdevu sabiedrības ikdienā saskaras ar cilvēkiem, kuri iekrituši ar ātrajiem kredītiem.

A. Paeglīte: - Var teikt, ka ātrie kredīti ir mūsu lielākais konkurents. Kādreiz KKS daudzi cilvēki aizņēmas 300, 500 eiro, vairs ne.

J. Kīrsis: - Līdz 500 eiro var aizņemties, izmantojot telefonu. Un te jau ir runa par finanšu prati-

■ ANTOŅINA PAEGLĪTE

■ JĀNIS KĪRSIS

■ MĀRIS NIKLASS

bu. KKS ir vidusceļš starp komercbanku un ātrajiem kredītiem.

- Likumā kā KKS uzdevums minēts - konsultēt biedrus finansiāla rakstura jautājumos.

M. Niklass: - To arī darām. Tiklīdz saņemts kredīta pieteikums, ir saruna, kādam mērķim aizdevumu ņem, kāds nodrošinājums. Tā ir konsultācija. Esam pārāk pieraduši pie virtuālas naudas. Kad banknotes izņemam no malka, redzam, cik paliek. Tas psiholoģiski ir bremzējošs faktors pataupīt, netērēt. Bankas kartē neizjūtam naudas vērtību, cik darba jāiegulda, lai tos 500 eiro nopelnītu.

A. Paeglīte: - Izpētām aizdevuma pieprasītāja kredītvēsturi, ja pirms tam nav ņēmis aizdevumu, ja nesen ienācis pagastā, ar kredītņēmēju ir saruna.

J. Kīrsis: - Dzirdēts, KKS pārmet, ka palīdzam tiem, kuri netiek galā ar savām finansēm, ka finansējam augsta riska kredītus. Tā ir, mēs palīdzam, apvienojam kredītus, ļaujam kārtot saistības, dzīvot un strādāt Latvijā. Protams, bankā aizdevums vienmēr būs lētāks.

M. Niklass: - Skolā finanšu prātību nemāca. Zinām, ka nauda neaug kokos. Ja katrs to saprastu, tad ātro kredītu nebūtu.

J. Kīrsis: - Katram ir jāiziet kādi cikli un jāvērtē, jāmacās no savām kļūdām.

- Cik bieži pēc sarunām nākas atteikt aizdevumu?

J. Kīrsis: - Tas ir krājaizdevu sabiedrību pluss, jo cilvēkam ir lielāka atbildība pret savējiem, aizņemas taču viņu naudu. Aizņemties kādā kantorī psiholo-

ģiski ir citādi. Esam arī atteikuši kredītus. Ir redzēts tāds haoss bankas kontā, kad pats nesaprot, kam ir parādā, tad izdevīgais ir maksātspēja. Kredītvēsture jau rāda, ja agrāk esi kavējis maksājumus. KKS nevar atļauties zaudēt naudu, tā ir jāatgūst.

A. Paeglīte: - 25 gadu laikā bijis viens negodīgs kredītņēmējs. Situācijas bijušas dažādas, svarīgākais, lai cilvēks runā, risinājumu vienmēr var atrast. Mazākiem kredītiem jābūt galvotājam. Tā ir drošība KKS un atbildība kredītņēmējam. Ja lielāks aizdevums, tiek reģistrēta ķīla: dzīvojamā māja, zeme, dzīvoklis. Dodam kredītus līdz 15 tūkstošiem eiro. Neatkāpsimies no neviena kredītņēmēja, nauda ir jāatmaksā. Ir galvotājs, kurš samaksā. Esam parādnieku atraduši arī Itālijā.

J. Kīrsis: - Cēsu KKS aktīvi ir 50 tūkstoši eiro, izsniedzam aizdevumu līdz 5000 eiro. Ķīlu neprasām, jābūt galvotājam. Līdz 500 eiro vairs neprasām, lai būtu galvotājs. Par to biedru domas dalījās, bet pieņemām lēmumu, lai būtu elastīgāki.

- Vai noguldītāji stāv rindā?

A. Paeglīte: - Jā, jo patlaban pēc aizdevumiem nav pieprasījuma. Pēdējais, ko izsniedzām, bija malkas skaldīšanas iekārtas iegādei. Kredītu izsniedzam ar likmi 22 procenti gadā.

M. Niklass: - Portfelis ir tikai ar pašu kapitālu, savulaik nepieņēmām arī biedru noguldījumus, tagad pieņemam, ja ir pieprasījums pēc aizdevuma. Kredītam ir 16 līdz 18 procenti. Tādas likmes ir lielākoties KKS. Ja procentu likmes vēl paaugstinātu, KKS kļūtu mazāk interesantas.

J. Kīrsis: - Patlaban hipotēku neņemam. Protams, virs 5000 eiro bez nodrošinājuma kredītu neizsniegsim. Mūs ierobežo pašu kapitāla apjoms, ir jābūt vairāk biedriem, ir jānopelna. Piemēram, ja ņem kredītu 3000 eiro, jāpērk desmit pajas par 142 eiro.

- KKS aizdod naudu dzīves līmeņa noturēšanai vai attīstībai?

■ Taurenas KKS 598 biedri, 200 aktīvi kredīti

■ Cēsu KKS 212 biedri, aktīvi ir 24 kredīti

A. Paeglīte: - Vajadzības pa gadiem mainījušās. 90. gadu beigās pagasta uzņēmēji sāka attīstīt ražošanu, tagad viņi ir izauguši. Tad bija laiks, kad pedagogiem bija jāiegūst maģistra grāds, aizņēmas naudu studijām. Patlaban visbiežāk kredītu ņem dzīvokļu un auto iegādei, ārstniecībai.

J. Kīrsis: - Krājaizdevu sabiedrību likums neļauj aizdot juridiskām personām. Ir ģimenes, kur sieva nav gatava galvot par vīra aizņēmumu biznesam, tad ņem pats īpašnieks, bet galvotājs ir SIA. Procentu likme augstāka, nekā ja galvotu dzīvesbiedre. SIA tiek kārtīgi izvērtēts, jo šāda situācija ir riskantāka. Paļaujamies uz godaprātu. Divas trešdaļas uzņēmumu īpašnieki kā privātpersonas aizņemas uzņēmējdarbības attīstībai. Mazajiem uzņēmējiem ar dažiem tūkstošiem eiro pietiek. Pārējie biedri aizņemas dzīvokļu, māju, mašīnu iegādei. Par dzīves līmeņa noturēšanu var uzskatīt arī veselības atgūšanu, ātro kredītu apvienošanu, lai noturētos darba tirgū.

- Vai KKS darbība nav vairāk jāreklamē?

A. Paeglīte: - Kuru interesē, tas mūs atrod. Tiem, kuri grib ātri tikt pie naudas, šķiet, ka jākārtoto pārāk daudz formalitāšu.

J. Kīrsis: - Vecbiedri uzskata, ka nav vajadzības, ka tie ir lieki izdevumi.

M. Niklass: - KKS jādara zināms, ka tāda ir un strādā vietējās kopienas labā. □

Lappusi sagatavojusi
SARMĪTE FELDMANE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild projekta īstenotājs izdevniecība SIA "Cēsu Druva".

FAKTI

Cēsu novada KKS

- Latvijā darbojas - 31
- Biedru skaits - 15 290
- Gada laikā kopskaits samazinājies par 964
- Gada laikā likvidētas - 3
- Gada laikā nodibināta - viena
- 86,7 procenti tirgus daļas aizņem piecas KKS

- Cēsu,
- Straupes,
- "Līgatnes druva",
- Nītaures,
- Taurenas,
- Vecpiebalgas,
- Veselavas,
- Zosēnu